

הרצל בתקשורת

דוח תקופתי (נובמבר 2020)

מאת ד"ר אנטון ברקובסקי

בעיתונות

כתבת ביקורת הוקדשה לספרם החדש של משה יגר ודבורה ברזילי-יגר - "משבר 'אוגנדה' בציונות". הספר עוסק בניסיון הבריטי לתעל את הפוטנציאל של התנועה הציונית לטובת השאיפות הקולוניאליות של בריטניה. בספר סוקרו: התייחסותו של הרצל להצעה הבריטית להתיישבות יהודית באוגנדה, הרהוריו, ניסיונו להציג את התוכנית בקונגרס הציוני וכ"ד. לטענת הכותבים, הרצל ראה ב"אוגנדה" רק אפשרות זמנית להצלת יהודי מזרח אירופה מהאנטישמיות והביטוי להכרת המעצמה הבריטית בפתרון ההתיישבותי הנחוץ; וכלל לא חשב על מזרח אפריקה כעל חלופה לארץ ישראל.¹

ב"ג'רוזלם פוסט" סוקרה עליית כוחה של "המפלגה הירוקה" השוויצרית והצלחותיה הנראות לעין במרוץ לממשלת העיר באזל (העיר שבה הרצל "...הציג את הציונות הפוליטית לעולם..."). לטענת הכותב, מדובר במפלגה שהנציגה שלה תומכת בתנועת ה-BDS האנטי-ישראלית והאנטישמית.²

במוסף של "הארץ" סוקר ספרו האוטופי של אלחנן לב לבינסקי על "ישראל בשנת 2040". מחבר הכתבה עשה מסע בעקבות האתרים שהוזכרו בספר, השווה בין חזונו של לוינסקי לזה של הרצל (ב"אלטנוילנד") והגיע למסקנות שהאטופיה של לוינסקי היתה הרבה יותר אופטימית, אם כי עדיין רחוקה מהמציאות. בה תיאר מדינה סוציאליסטית, שכלכלתה נשענת על יצור מקומי בלבד, עם תחבורה ימית מפותחת, מדינה שוחרת שלום ללא אויבים ועם צבא מצומצם, מרכז תרבותי, יעד תיירותי נחשק, המפתחת את הפריפריה (בדגש על אזור ים המלח) וכו'.³

בעיתון בשפה הרוסית "סיקרטי" נכתב על סופר ומשורר רוסי-סובייטי ממוצא יהודי - סמואל מרשק. על אף זהירותו של מרשק בכל הקשור לשורשיו היהודיים ודעותיו הציוניות בצעירותו, מצאו חוקרי מורשתו שאחד משיריו הוקדש לתאודור הרצל.⁴

¹ בולשטיין, אריאל. הרצל אמר. ישראל היום! (5.11.2020), עמ' 23.

² Weinthal, Benjamin. Outrage over Swiss Green party candidates links to BDS. *The Jerusalem Post* (5.11.2020), p. 7.

³ שיק בלום, ירמי. יש לי ארץ אחרת. הארץ - מוסף הארץ (6.11.2020), עמ' 1, 12-17.

⁴ גייזר, מתוויי. על "ציונות נעורים" ועל "הפחדנות הנסלחת" של סמואל מרשק מטווי גייזר ז"ל. *סיקרטי* (8.11.2020), עמ' 28-29. (רוסית)

כתבה נוספת של "סיקרטי" סקרה את קשיי העליה של יהודי רוסיה ארצה, של אלו המתחזים ליהודים, וכיצד נלחם בהם משרד הפנים. בכתבה הופיע השאלה הרטורית: "האם הרצל יכול היה לדמיין שמישהו חוץ מיהודים ירצה לבוא לארץ ישראל?"⁵

על רקע בחירת ג'וזף ביידן לנשיא ארה"ב, ציינו ב"ג'רוזלם פוסט" שמדובר בפוליטיקאי פרו-ישראלי, שהוכיח זאת לא פעם, בין היתר באירוע הנחת הזר לקבר הרצל בשנת 2010.⁶

מזכ"ל האו"ם, אנטוניו גוטרש, קבל את פרס הרצל מהקונגרס הציוני. נשיא הקונגרס, רונאלד לאודר, שיבח את המזכ"ל בטענה שהזוכה בפרס הוא איש ישר וכונה שישראל חיכתה לו הרבה שנים.⁷ לטענת לאודר, ארוחת הערב של האירוע תואמה ל-9 בנובמבר - "ליל הבדולח" - כדי להדגיש את הסמליות של פרס הרצל והצורך להלחם באנטישמיות.⁸ לאחר קבלת פרס הרצל, השווה גוטרש את האנטישמיות ואת השנאה למגיפת "הקורונה".⁹

על רקע התמודדות עם נגיף "הקורונה", ההפגנות נגד ראש הממשלה, ושסעים הולכים וגדלים בחברה הישראלית, קראה ד"ר עליזה לביא, יו"ר מרכז הרצל, ליצור שפת תקשורת חדשה שתאחד את החברה. ד"ר לביא השתמשה בדוגמתו של חוזה המדינה שכן הצליח לתקשר עם שלל הכוחות הציוניים ועשתה שימוש במספר ציטוטים מעודדים של חוזה המדינה.¹⁰

כתבה מורחבת הוקדשה לשירלי פינטו - פעילה חברתית ופוליטית חירשת מלידה. לצד שלל הישגיה בתחומים השונים, צוין כי באוקטובר האחרון יצגה פינטו את ישראל כציר בקונגרס הציוני העולמי. לטענת פינטו: "אני החירשת הראשונה בתולדות ישראל מאז הקונגרס הראשון שכינס הרצל".¹¹

בן כספית כתב ב"מעריב" על ההתפתחויות בארץ, בדגש על התנהלות הממשלה, ראש הממשלה ומפלגתו: החל מניסיונות הכושלים להשגת החיסון לנגיף "הקורונה" מחברות השונות וכלה בבחירות לתפקיד "יו"ר של הליכוד העולמי" (במסגרת הקונגרס הציוני). בהקשר האחרון ציין הכותב את "פריצת הדרך המיוחלת": "יעקב חגואל שייבחר לתפקיד יו"ר ההסתדרות הציונית... יכנס לנעליו של תיאודור הרצל...".¹² אותה האמירה המטפורית הופיעה בכתבתו של מנחם רהט.¹³

⁵ קוטלארסקיי, מארק. "יהודים מתחזים": כיצד נלחם בהם משרד הפנים. *סיקרטי* (8.11.2020), עמ' 4-5. (רוסית)

⁶ Cashman, Greer Fay. Grapevine. *The Jerusalem Post* (11.11.2020), p. 13.

⁷ Rosenbaum, Alan. UN secretary-general receives WJC Theodore Herzl Award. *The Jerusalem Post* (10.11.2020), p. 6.

⁸ Lauder, Ronald. S. The real lesson of Kristallnacht. *The Jerusalem Post* (13.11.2020), p. 19.

⁹ רוזנבאום, אלן. פרס תיאודור הרצל הוענק למזכ"ל האו"ם. *מעריב - השבוע* (10.1.2020), עמ' 13.

¹⁰ Lavie, Aliza. Creating a new Israeli language. *The Jerusalem Post* (11.11.2020), p. 9.

¹¹ לוי אשכנזי, שרית. סימנים בדרך. *נשים* (13.11.2020), עמ' 87-80.

¹² כספית, בן. מכירת חיסון. *מעריב - סוף השבוע* (13.11.2020), עמ' 10-13.

¹³ רהט, מנחם. הכל בליכוד היה מסוכם - עד שדני דנון הסתער על הליכוד העולמי וסיכל את בחירת מיקי זוהר. *מצב הרות* (20.11.2020), עמ' 14.

על רקע אירועי הקונגרס הציוני, פירט יו"ר של תנועת "המזרחי" - הרב דורון פרץ - את ההתפתחויות בתנועה, את תוכניותיה וביצועיה. הרצל הוזכר בהקשר אחד - כנקודת התייחסות בזמן - כמי שכינס את הקונגרס הציוני הראשון ב-1897.¹⁴

בחידון הטרווייה של "ישראל היום! הופיעו השאלות הבאות: "מי החליף את הרצל כנשיא הקונגרס הציוני?" (דוד וולפסון);¹⁵ בסמליהן של אילו ערים מופיעים שבעה כוכבים, בהתאם להצעתו של הרצל לדגל?" (הרצליה, תל אביב-יפו).¹⁶

ב"אותיות וילדים" הופיע הקומיקס על הרצל. הוא דן במחזה שכתב - "הגטו החדש", ועל התרשמותו של חוזה המדינה ממשפט דרייפוס והאנטישמיות הגואה בצרפת.¹⁷

פרופ' דוד נבון הגיב לכתבה שפורסמה ב"הארץ" ב-23.10.10 ושטענתה העיקרית (כמו כותרתה) היתה "גדולי הספרות העברית... פעלו באירופה". פרופ' נבון שם דגש על כך שחלק מאנשי רוח שעיצבו את אירופה האינטלקטואלית והיו יהודים - מקורם מהעולם המוסלמי, בייחוד אחרי גירוש ספרד: שפינוזה, מנשה בן ישראל ושבת צבי "...שכידוע היה ציוני שלוש מאות שנה לפני הרצל ה"אשכנזי"...".¹⁸

פרופ' משה צימרמן עשה סקירה היסטורית קצרה למושג "אנטישמיות", להוגיו ומקדמיו. בין היתר ציטט: "את המונח קנו גם היהודים. זה היה המונח שהדריך את היהודי שמת באותה שנה שמתתי אני - תיאודור הרצל - לחפש פתרון נחרץ אחר ל"בעיה היהודית, הציונית...".¹⁹

לרגל יום השנה ה-47 לפטירתו של דוד בן גוריון, הקדיש לו עו"ד אהרון פאפו כתבה שסקרה את פעולותיו למען הציונות והמדינה. לטענת הכותב: "אם ניתן להגדיר את מישהו בתור "מר ציונות" אחרי פטירתו של תיאודור הרצל, זה רק בן-גוריון".²⁰

הרב איתיאל אמיתי, חוקר תורני ב"מרכז תורה ומדינה", ביקר את מאמרו של עידו פכטר שכתב על הרב זקס, שבו התייחס לשקיעתה לכאורה של היהדות. במסגרת טיעונו השתמש אמיתי בציטוט מנאום של הרב אברהם אליהו קפלן לאחר פטירתו של הרצל: "הרצל לימנְדנו שתי מילים שלא יכולנו ולא העזנו לאמרן והן: עברי אנוכי!"²¹

ב"עולם קטן" הופיעה הכתבה שסקרה את הפעילות הציונית של ר' זלמן דוד לבונטין. בין היתר צוינה היותו של לבונטין יועץ בכיר של הרצל.²²

¹⁴ Zionism renewed: Mizrahi at the World Zionist Congress. *Hamizrahi* (12.11.2020), pp. 28-29.

¹⁵ טרוייה 1. ישראל - היום! - שישבת (13.11.2020), עמ' 53.

¹⁶ שמיר, אביעד. טרוייה 12. ישראל - היום (28.11.2020), עמ' 28.

¹⁷ הרצל. פרק 10. אותיות וילדים (10.11.2020), עמ' 18-19.

¹⁸ נבון, דוד. תגובה. הארץ - תרבות וספרות (20.11.2020), עמ' 4.

¹⁹ צימרמן, משה. וממציא האנטישמיות היה אומר. הארץ (22.11.2020), עמ' 13.

²⁰ פאפו, אהרן. מר ציונות האמיתי. מעריב (26.11.2020), עמ' 2.

²¹ אמיתי, איתיאל. היהדות "על סוס". מקור ראשון - שבת (27.11.2020), עמ' 17.

²² נחמני, משה. מאדמות 'ארד אל עין קרא' לראשון לציון. עולם קטן (27.11.2020), עמ' 14.